

Niels Bøcher Frederiksens historier - samlet

Niels Bøcher Frederiksen

Skrevet af Niels Bøcher Frederiksen, der var lærer i Fløe Skole fra slutningen af 1920'erne til op i 1940'erne. Han er født 1880 som søn af lærer Niels Frederiksen og hustru Anine i Gravlev.

Niels Bøcher Frederiksen har skrevet mange historier om Jens Brun, Per Wollesen og de andre mere eller mindre originale eksistenser i Fløe, Gravlev og omegn. Historierne er ofte skrevet med humoristisk men kærlig distance til de portrætterede, hvor den gode historie nok talte mere end nøjagtighed i forhold til det konkret passerede.

Her bringes historierne om "Mit nye tøj", "Jens Bruns diamantbryllup", "Spøgeri", "Per Wollesens julegris" og endelig den helt usandsynlige historie om "Rævejagten ved Gravlev".

Mit nye tøj

Nu om stunder er det meget almindeligt med få børn i hvert hjem, medens der i min barndom ofte var syv-otte eller derover. Vi var syv søskende, og da fars indtægter var små, måtte der spares, hvad spares kunne, også på tøjet. Mors gamle tøj blev syet om til pigerne, fars til drenge. Og når det blev for småt til de store børn, gik det i arv til de mindre. Da jeg var blandt de sidste, var det stadig min lod at gå i "store brors" aflagte klæder, og jeg kunne endnu aldrig mindes at have fået nyt tøj, der virkelig var syet til mig af ubrugt stof, men nu havde mor fablet om, at jeg muligvis ville komme til at opleve det vidunderlige. Jeg tænkte på det dagen lang og drømte om det om natten. Det var for mig et ufatteligt eventyr. Egentlig havde jeg aldrig savnet nyt tøj. Jeg vidste jo, far ikke havde råd til at købe det, og hvorfor skulle jeg bekymre mig over det uopnåelige. Desforuden trøstede mor mig altid med, at jeg var så pæn i store brors tøj. Siden jeg er blevet voksen, har mor ganske vist fortalt mig, at hun tit havde grædt, fordi jeg altid måtte gå i de halvslidte klæder, men det anede jeg slet ikke noget om dengang. Da var jeg lykkelig, når mor sagde, tøjet klædte mig. Det mente jeg også selv og havde jo netop en tid beundret det lige fra store bror første gang havde det på.

Men nu skulle jeg altså have virkeligt nyt tøj, og det endda fløjlstøj, tilmed brunt fløjl. Mor havde selv købt stoffet hos en rigtig manufakturhandler og allerede bestilt Stine Sypige til at komme i næste uge. Jeg vidste det alt sammen længe før mor rejste til byen, men turde næppe tro på eventyret.

Otte dage efter var det nye tøj færdigt. Brunt fløjl med to rækker skildpaddeknapper. Hvor var det fint, og hvor passede det. Det var den største dag, jeg endnu havde oplevet. Alle skulle se på mig, og alle havde noget fordelagtigt at sige. Jeg var stærkt på vej til at blive "for stor" og sammenlignede endog mig selv med den engel, der hang over dragkisten i gamle Marinus' stue. Den havde også fløjlstøj på, men det var kun blå og manglede skildpaddeknapper.

Men hovmod står for fald. Mit led også sit nederlag.

Den først følgende søndag var det farfars fødselsdag. Han boede tre mil borte. Far og mor skulle køre den lange vej og have et par af de ældste børn med. Jeg skulle blive hjemme, men måtte til gengæld få det nye fløjlstøj på lige fra morgenstunden. Storebror kom også i stadstøjet.

Niels Bøcher Frederiksen ses i pænt tøj længst til højre i forreste række. Billedet er taget ved forældrene Niels (bagerst i midten) og Anine (forrest i lyst tøj) Frederiksens sølvbryllup 1891

Til at begynde med turde vi slet ikke røre ved noget af frygt for pletter. Vi gik bare uden for huset og ønskede, at rigtig mange af byens folk, særlig drengene, ville passere vejen, så de kunne få os at se. Men skæbnen ville, at der netop den dag slet ingen kom. Vi måtte nøjes med at beundre hinanden.

Og da det ikke var nok længere, blev vi enige om at gå over til vognporten, hvor vore fire gæs rugede. Til daglig holdt vi os derfra af frygt for den vagthavende gase, der var kendt for sit stridbare sind. Men i dag var det noget

andet. Vi kom jo i vort lovlige ærinde for at se, om gæssene kunne kende os, når vi var så fine.

Indgangen lukkedes af to store porte, der på ruller kunne skydes til hver sin side. Vi åbnede ganske forsigtigt, af hensyn til gasen. Han lå imidlertid mageligt sovende med halsen hen ad ryggen og næbbet under vingen, så der var ingen fare. Jeg stod forrest, storebror bag ved. Han kunne nemlig se over min skulder, og på den måde var vi ligesom forrest begge to. Så åbnede vi porten lidt mere, men da de indtrængende solstråler derved kom til at skinne på gasen, sprang han op som skudt ud af en kanon og fór med hvæsende gab hen mod os. I bar forfjamskelse ville vi skynde os at få porten trukket sammen, men derved kom min bror til at give mig et skub, så jeg tumlede indenfor, medens porten slog i med et smæk bag mig. Jeg ulykkelige! Rædslen lammede mig, så jeg næppe så, hvad der foregik.

Måske var det blevet min død, hvis ikke Stine Sypige, tiltrukket af mine angstskrig, var kommet mig til hjælp. Hun reddede mig fra gasens røveriske overfald. Hvor så jeg ud. De blødede sår på mine ben tænkte jeg slet ikke på, men kun på det nye fløjlstøj: Der manglede fem skildpaddeknapper og en lille stump tøj, hvor hver havde siddet. Det var ikke det værste, sagde Stine, for det kunne repareres, men pletterne jeg havde fået ved at ligge i gåsestien kunne aldrig gå af.

Det var den største sorg, jeg endnu havde haft.

Jens Bruns diamantbryllup

Jens Brun (Brown) og hustru ved deres hus

Jens Brun og hans kone boede i et lille hus derude på Voldbjerg. Jens var arbejdsmand. Jæger og fisker, når arbejdet slap op.

Jens kunne hverken læse eller skrive, og var derfor i nogen måde sagesløs i ikke at kende alle jagt- og fiskerilovens finesser. Selv om han nu og da blev gjort opmærksom på enkelte elementære regler, så glemtes de hurtigt. Til dels fordi de i hans øjne var stridende mod al sund fornuft. For eksempel, at laksen i de to måneder den var fedest og lettest at fange, ikke måtte fanges, var det ikke pip?

Man kan ikke påstå, at Jens og konen ”var agtede og afholdte”. Slige begreber overførte man ikke dengang på en arbejdsmand. Jeg tror derimod, man kan bruge udtrykket ”set på med velvilje” og det var dengang stort.

Tiden gik og de fik sølv- og guldbryllup. Det gik ret upåagtet hen. Nu skulle de have diamantbryllup. Det var dog noget, og beboerne besluttede at give kaffe med en ganske enkelt lille ”gibbernakker”, men også kun en enkelt; thi her var Jens’ svage punkt. Han tog dem jævnlige både for store og for mange.

Konen undte ham det godt, men var dog bekymret for udfaldet ved en offentlig fest. Derfor tog hun det løfte, at han skulle holde sig ”pæn”. Og kongeord er kongelov. Da løftet var givet, gik konen rolig og tryk til festen, der selvfølgelig forløb strålende.

På hjemvejen vender Jens sig mod konen og siger: ”An hår a’ så et håldt met ur, å håldt mæ pæn?”

”Jåw, de hår do Jens” ”Så vel a åsse go hjem å drek mæ lisså kneplendes skidefuld, såm a ka’ blyw.”

”De hår do åsse ærli fåtjænt, bette Jens.”

Og hjem vandrede de to gamle udslidte arbejdsfolk. Hun stolt og glad over mandens heltemodige standhaftighed mod hans eneste last. Han glædede sig til at nyde lønnen for sin opførelse.

Per Wollesens julegris

Per var egnens altnuligmand. Det var utroligt, hvad hans flittige hænder kunne ordne. Men desværre blev der efterhånden flere og flere pauser i arbejdet. Per drak, og drikkeriet tog stærkt til med årene.

Folk sagde, det var konens skyld, og måske havde de ret. I hvert tilfælde var Met-Mari vist ikke altid let at omgå. Hun var stor og stærk, sur og tvær, havde et meget hidsigt gemyt og en stemme, der nok kunne indgyde respekt. Per var derimod lille og spinkel og af naturen glad og fredsommelig. Men hvordan skulle der være fred i det hjem, hvor Met-Mari regerede.

Man påstod endog, at Per fik flere klø end nogen skoledreng. Så var det, han fandt trøst i snapsen. Den satte mod i ham, endog i den grad, at han turde sige Met-Mari imod eller synge, selvom hun forbød det. Men til daglig var han bange for hende og gemte sine brændevinsflasker på de mærkeligste steder, både hjemme i huset og rundt omkring i buske og hegn.

Det gik godt i lang tid, men alting får en ende. Pers søn Niels var den gang 10-11 år og nabens Søren noget lignende. De to drenge havde en anelse, som de systematisk udforskede, indtil de endelig en skønne dag fandt en flaske brændevin i hyllebusken. Men hvordan skulle de nu bedst få noget ud af deres opdagelse? Mange forslag blev fremsat, overvejet og forkastet, indtil et arrigt skrig fra svinestien gav dem den pludselige idé, at julegrisen skulle drikkes fuld.

Den dag var der netop dejlig arbejdsro til forsøget, da de to drenge var helt alene hjemme. Der blev lavet en fristende blanding af grutning og mælk tilsat en god portion brændevin. Til at begynde med gik grisen til og fra truget som om maden ikke rigtig smagte, men omsider klemte den grådigt på, indtil det hele måltid var fortæret.

Med proptrækkerhale og tilfredse grynt gjorde den nu de mest prisværdige forsøg på at balancere hen til lejet, hvor den straks faldt i en meget urolig døs.

Skæbnen ville, at Met-Mari helt uventet kom hjem før grisen fik sovet rusen ud. Drengene anede uråd og forsøgte at smøre haser. Det lykkedes imidlertid kun for Søren, medens Niels måtte lystre den moderlige, myndige ordre: ”Hvorfor vil du stek o, nær du kommer?”. Niels kendte sin mor og ønskede absolut ikke at afsløre sandheden, men sagde kun antydningvis: ”Jov, for der er nøj i vejen med grisen”. Met-Mari anede intet om Niels’ skyld, men samlede al sin opmærksomhed om det kære dyr. Nu havde hun i måneder gået og kælet for den julegris og ofret meget mere på den, end de havde råd til for at få den stor og lækker til jul. Det ville være en ulykke, om de skulle miste den nu.

Hun fór som et lyn ind i svinestien og så straks, at tilfældet måtte være alvorligt. Og for at redde hvad reddes kunne, besluttede hun at slagte grisen omgående. Efter at have sat en stor gryde vand over ilden tog hun brødkniven og råbte til Niels: ”Kom og drej hverrestienen”. Niels lystrede, men stod under arbejdet og grundede over, hvordan han skulle bære sig ad med at redde julegrisen. Far var jo så tit fuld, men blev altid rask igen, når han havde sovet, så måtte grisen vel også blive det. Men hvor meget hans lille hjerne end arbejdede, kunne han ikke finde på råd. Han forsøgte ganske vist spagfærdigt at henstille: ”Mu’r, du trower slæt et grisen æ syg”. Men den formodning blev hånlige afvist.

Niels samlede nu hele sit mod og besluttede at lade bomben springe: ”Mu’r, du trower, grisen æ mogfuld”. Han havde overvejet følgerne og var med et spring på vej ned mod engen. Met-Mari forstod i samme øjeblik hele situationen, og med et hævngherrigt brøl: ”Din forbandede

knæjt”, styrtede hun bagefter, men glemte i sin ophidsede tilstand, at lægge kniven fra sig. Nu gik den vilde jagt over forskellige engstykker. Niels forrest og skrigende som for livet. Met-Mari bagefter på strømpesokker, bandende og skældende som en furie. Ved en skæbnens tilskikkelse passerede optøget byens sognefoged, der var ved at reparere en bro. Da han så den gale kvinde med brødkniven i hånden forfølge den hjælpeløse dreng, føler han sig forpligtet til at afværge en truende ulykke og råber af sine lungers fulde kraft: ”Stand i kongens og lovens navn”. Met-Mari var ordren ganske overhørig og fortsatte forfølgelsen. Sognefogeden blev nu tredje mand i kapløbet.

Inden længe havde han dog indfanget Met-Mari og rev med et behændigt tag kniven fra hende. Det fandt hun sig dog ikke godvilligt i, men foretog adskillige udfald for at vinde kniven tilbage. Met-Mari var en kvinde med omtanke. Derfor gav hun sig under kampen til at råbe om hjælp og kalder derved en af naboerne til. Ham tog hun frækt til vidne på, at sognefogeden overfaldt hende med en brødkniv.

Historien spredtes vidt om i meget forskellige variationer. Den nåede også købstaden og kom omsider herredsfogeden for øre, og han meddelte straks sognefogeden pr. brev, at dersom slige uværdige scener gentog sig, blot en eneste gang, betød det omgående afsked.

Spøgeri

Det er næsten hundrede år siden, altså i gamle dage, da man endnu vidste, at hvide spøgelser vandrede ud fra kirkegården ved midnatstide, og da man troede på nødvendigheden af at give nissen julegrød og hørte på hårrejsende historier i det mørke aftener, når man samledes om bilæggerovnen og i dunkel belysning fra et tællelys syslede med hver sit.

Præstens Gudrun fejrede sin 15 års fødselsdag og havde fået lov til at invitere nogle jævnaldrende veninder. De sad nu hyggeligt sammen på Gudruns værelse og sludrede om alt mellem himmel og jord, selvfølgelig også om spøgeri. Karen holdt bestemt på, at spøgelser overhovedet ikke var til. Gudrun var af samme mening, selv om hun inderst inde frygtede dem. Hun havde nemlig af forpagterens tjenestefolk hørt så mange beretninger om genfærd, som de selv eller deres bekendte havde mødt i mørke nætter. Og hvorfor skulle alle disse historier være opdagede. De andre unge piger i selskabet følte sig overbevist om, at der virkelig var både genfærd og nisser til, for deres forældre, bedsteforældre og mange andre troværdige mennesker kunne bevise det. Var det måske ikke sandt, at man tit ved midnatstid hørte gråd og klage inde fra kirkegården eller selve tårnet. Det kunne umuligt være andet end spøgeri, selv om præsten mente, det var ugler. Det sagde han nok kun for at berolige dem, der var bange. Desuden vidste man da, at Mose-Anders, der hele sit liv havde gjort så meget ondt, at han til sidst måtte hænge sig for at slippe for tugthuset, ikke kunne ligge roligt i sin grav.

Og det kunne Krat-Else sikkert heller ikke, dersom det passede, at hun en mørk aften, da hendes mand var fuld, havde ledet ham vild, så han faldt i åen og druknede. Desuden vidste jo alle mennesker, at hun havde været en virkelig heks. Og flere af byens karle have selv set hende som spøgelse på vej mod åen.

Hvorfor turde folk ikke gå ind på kirkegården ved midnatstide, dersom der ikke var noget at frygte for. ”Det tør jeg da godt”, sagde Karen. Alle de andre så beundrende på hende, men mente dog, det kun var praleri. Man kunne sagtens være modig, når man sad i selskab med så mange. Karen holdt på sit, og aftalen blev da, at hun lidt før midnat klokken 12 skulle gå gennem præstens have ind på kirkegården til Krat-Elles grav. Og for at bevise, hun virkelig havde været der, skulle hun tage en gaffel med og stikke den i graven.

Lidt før midnat forlod Karen selskabet. Kirkegården lå lige bag præstens have, så hun kunne være tilbage i løbet af få minutter. Men hvor var det interessant at se, om Karen virkelig turde.

Gravlev Kirke i begyndelsen af 1900-tallet

Der blev ventet i spænding fem minutter, ti minutter, et kvarter, men der kom stadig ingen Karen tilbage. Og nu turde veninderne ikke opsætte det længere. Der måtte jo være sket noget. Men ingen af dem turde gå ind på kirkegården for at se efter ... heller ikke, hvis de fulgtes ad, og præsten måtte absolut ikke vide, hvad de havde for, så Gudrun listede over for at bede forpagterens to karle følge med. Skønt disse ikke var særlig villige til det, gjorde de det dog for de unge pigers skyld.

Inde på Krat-Elses grav lå Karen besvimet. Hun havde som lovet stukket gaffelen i jorden, men bemærkede ikke, at hun også stak den igennem en kjoleflig. Man fik hende bragt til præstegården, og da hun omsider slog øjnene op, var de fulde af rædsel. Hun fortalte, at hun troede, den døde greb fat i hende, da hun ville rejse sig fra graven.

Rævejagten ved Gravlev

En lørdag aften for cirka 40 år siden kom min gode ven Brun og fortalte, at der stod seks styk råvildt i skoven. Vi blev naturligvis straks enige om at starte ganske tidligt søndag morgen for at prøve lykken. Brun havde en lille sort gravhund, der efter sigende skulle være helt anstændig til at følge fod.

Allerede længe før solopgang stillede Brun med bøsse, taske, en mægtig madpakke og en lige så mægtig klukflaske samt gravhunden ”Spids” og dens fem-seks måneder gamle hvalp ”Smut”, der nærmest lignede en overfed novembergris. Jeg foreslog ham at lade hvalpen blive hjemme, da den let kunne gøre mere skade end gavn. Men han mente, den havde godt af at høste erfaringer.

Vi ankom til skoven ved daggry og så virkelig de seks dyr, men kom dem ikke på skudhold på grund af Bruns højrøstede ”Smut”. En halv times tid senere stod vi på en anden åben plads og så da en ræv komme listende frem fra skovbrynet. Brun opdagede den først og kunne naturligvis af bar begejstring ikke styre sin snakkesalighed, men råbte af sine lungers fulde kraft: ”Der er Mikkell”! Jeg nåede lige at se en rød hale, idet ræven vendte for atter at forsvinde i skoven. Den fik et kasteskud og gik i en nærliggende grav stærkt forfulgt af ”Spids”, medens ”Smut” tumlede bagefter så godt den kunne. Da Brun og jeg nåede derhen, hørte vi et øresønderrivende spektakel nede i jorden. Vi tog straks plads ved hver sit rør og ventede spændt, men forgæves.

Efter at have stået der en halv time tabte Brun tålmodigheden og fik pludselig en idé. Et par kilometer fra skoven boede en enke, hvis mand havde været en vældig rævefanger. Han brugte efter sigende aldrig bøsse, men en hemmelig metode, som enken sikkert kendte og nok

ville betro en god ven. Det var noget med gamle klude. Mere vidste Brun ikke, men foreslog, at jeg skulle holde vagt, mens han forsøgte at lokke hemmeligheden ud af enken.

Niels Bøcher Frederiksen klar til jagt med gevær og hund

Som sagt så gjort. Men da jeg i de høje bregner opdagede ikke mindre end syv rør, der formentlig alle førte det til samme gravkompleks, gik jeg i ventetiden i lag med at stoppe de seks. Ja, ventetiden! Jeg antager, klokken var godt 8 om morgenen, da Brun forlod mig, men den blev næsten 2 om eftermiddagen, før han kom tilbage. Meget kendeligt påvirket og i høj stemning.

Allerede længe før han nåede rævegraven begyndte han at forklare, hvorfor det trak så længe ud. Enken blev ikke meddelsom før de havde drukket adskillige kaffepunser sammen, men nu vidste han til gengæld også fuld besked om fremgangsmåden. Vi var så godt som sikre på ræven. Brun medbragte en spade samt nogle imprægnerede klude, som vi skulle putte ind i røret og tænde ild i, hvorefter der måtte tættes godt med græstørv.

I løbet af kort tid ville ræven føle sig generet af den indtrængende tunge, giftige røg og søge ud af graven, altid i retning mod kludene. Men ankommet til fyrstedet ville ræven kvæles. Så behøvede vi bare at fjerne græstørvene og tage Mikkel.

Det lød alt sammen meget godt, og vi gik straks i lag med forarbejdet, idet vi nøje fulgte enkens anvisning. Dog ville jeg ikke tænde, før hundene var oppe for ikke at kvæle dem sammen med ræven.

Da alt var i orden og kludene antændt, mente Brun, det hørte med til programmet, at vi fjerne os en halv time. Men da vi havde gået ti minutter forsvandt hundene, og jeg sagde til Brun: ”Nu går vi tilbage, for der kan jo mellem bregnerne være et rør, jeg ikke har set. Tænk om hundene gik i graven og blev kvalt af røgen”. Brun ville absolut ikke med, for enken havde sagt en halv time, og så lignede det ikke noget at bringe forstyrrelse efter ti minutters forløb. Dog lod han sig modstræbende overtale.

Ved rævegraven var alt imidlertid stille, og der var således intet tegn til, at hundene havde genoptaget det afbrudte arbejde, men da vi nu var her igen, syntes Brun da, vi lige skulle linde lidt og se, om kludene stadig røg. Ikke spor af røg. Så det kunne aldrig skade at gå videre med undersøgelsen. Derfor trak Brun sin jakke af, smøgede søndagsskjortens ærmer op lige til skuldrene, lagde sig plat ned på maven og følte langt ind i røret. Et øjeblik efter trak han langsomt ærmen tilbage, idet han vendte et lyksaligt, men stærkt bedugget, ansigt om mod mig og jublede: ”Her er ...”. Men i det samme opdagede han den sørgelige fejltagelse og sagde med dæmpet stemme ... ”Spids” ...

Aldrig har jeg set en fuld mand blive ædru så pludseligt. Han rejste sig tog spaden og gravede med formelig andagt og tårer i øjnene et dybt hul. Det blev "Spids" grav. Mens dette arbejde stod på, kom "Smut" ganske uskadt op af røret og så uforstående til. Den havde vel reddet livet ved at dække sig bag moderen. Ræven lå formodentlig kvalt længere inde i graven. Vi undersøgte det ikke, men gik ganske modløse og tavse hjem.

Længe før solopgang mandag morgen kom Brun og vækkede mig for at spørge, om jeg kunne tænke mig, hvor "Smut" var henne. For første gang i sit liv var den borte fra hjemmet. En bange anelse slog ned i mig, hvorfor jeg svarede: "Gå i skoven og søg ved rævegraven". To timer senere kom Brun tilbage og fortalte, at hvalpen i nattens mulm og mørke virkelig havde fundet vej til sin moders grav, skrabet jorden bort og trukket hende op. Her lå den nu og arbejdede på at få en mælketår.

Om eftermiddagen solgte Brun sin bøsse og har aldrig gået på jagt siden.

Fløe Skole, hvor Niels Bøcher Frederiksen boede og virkede som lærer fra slutningen af 1920'erne til op i 1940'erne